

SISSEJUHATUS SOTSIOLOOGIASSE

karmo kroos

3 a.p.

Kursuse eesmärk

Kursuse eesmärgiks on tutvustada sotsioloogilist vaatenurka ühiskonnale ja tema sees toimuvatele protsessidele. Kursuse läbinud üliõpilastel peab tekkima selge ettekujutus, kuidas ja miks sotsioloogiline vaatenurk erineb metodoloogilisel individualismil põhinevast ökonoomikast--sotsiaalteaduste enim arenenud ja teisesse valdkondadesse imporditud teadusharust. Lühidalt öeldes, on selle kursuse suurimaks eesmärgiks pakkuda üliõpilastele alternatiivne arusaam, kuidas, miks ja millistel alustel ühiskond funktsioneerib.

Kursuse kirjeldus

Kursus on jagatud viite suuremasse teemasse. Neist esimene on sissejuhatava iseloomuga ning selgitab mis on sotsioloogia, sotsioloogiline vaatenurk ühiskonnale ja kuidas tuleks sotsioloogilisi uuringuid läbi viia.

Teine suurem plokk, valgustab kultuuri ja ühiskonna seoseid ning toob selgust miks kultuur ei saa selgitada erinevusi käitumistes. Samuti tehakse sissejuhatus sotsiaal-psühholoogiasse ning tutvustakse ühiskonna sotsiaalset struktuur, grupe ning interaktsiooni.

Kolmas plokk käsitle ühiskonna stratifitseerumist: sotsiaalset ebavõrdsust ja selle allikaid. (Tudengite arusaama kapitalist kui vaid finants-majanduslikust varast laiendatakse sotsiaal-, kultuur-, poliitiline-, akadeemiline & inimkapital varal).

Neljas plokk on pühendatud ühiskonna institutsionaalsele struktuurile. Vastandina politoloogiale, ei ole sotsioloogia näol tegemist teadusharuga, millel on üks selgesti grupeeritav või defineeritav uurimis-teema. Samas ühendab sotsiolooge (s.h. institutsionaalsed sotsiolooge) sarnaste teaduslike meetodite kasutamine, mis võimaldavad mõista väga erinevad ühiskondlike protsesse alates linnastumisest kuni meditsiinini. Piiratud tundide arvu ja kursuse sissejuhatava iseloomu tõttu ei ole meil võimalik käsitleda ühtejagu võrdselt perekonna-, haridus-, tervishoiu-, teadus-, keele-, muusika-, õigus-, massimeedia-, majandus-, poliit-, usu-, j.m.v. sotsioloogiat. Paratamatult oleme sunnitud tegema valikuid, mis käesoleva kursuse puhul tähendab süvendatud tähelepanu perekonna-, majandus-, poliit-, haridus- ja tervishoiu- sotsioloogiale.

Viimases, viiendas plokis, leiab käsitlust modernismi, selle erinevad teooriad ja sotsiaalne muutus laiemas mõistes (s.h. linnastumine, rahvastiku demograafia ja popkultuur).

Nõudmised

Üliõpilastelt oodatakse:

- regulaarset ja aktiivset osavõttu kõigist tundidest
- ettevalmistust igaks tunniks

Lõpuhinne sõltub:

- Kodustest töödest 50%
- Lõpueksamist 20%
- Kursuse tööst 30%

Koduste tööde näol on tegemist kirjalike (arvuti või masinakirjas vormistatud) töödega, mis tuleb esitada kord nädalas. Sisuliselt on tegemist essee tüüpi lühivastustega küsimustele kohustusliku kirjanduse kohta. Küsimused esitab, töid kontrollib ja vastukaja annab iganädalaselt õppejõud. Juhul, kui peaks ilmnema, et üliõpilastel tekib raskusi materjali omandamisega püütakse leida üliõpilasele individuaalne lahendus.

Lõpueksami näol kontrollitakse üliõpilase:

- väga piiratud hulga faktilise ja või definitsiooni tüüpi teadmiste omandamist (tudengid saavad enne eksamit ettevalmitavad küsimused);
- võimet rakendada õpitut ühiskonna mõistmisel (tegemist on esseeaga).

teema	käsitlust leidvad teemad	kohustuslik kirjandus	soovituslik kirjandus
SISSEJUHATUS	Kes on kes, kursuse kirjeldus, eesmärk & nõudmised.	KURSUSE PÕHIÕPIKUKS ON HESS, BETH B.; MARKSON, ELIZABETH W.; STEIN, PETER J. <u>SOTSIOLOOGIA</u> , TALLINN: KÜLIM, 2000.	
Sotsioloogiline arusaam ühiskonnast	Mis on sotsioloogia?; Sotsioloogilise teooria klassikud; Kaasaegne sotsiaalteooria ja selle kriitikud/alternatiivid	Hess et al. lk. 1-19; Rogge, B. "Who's to Blame?" in <u>Can Capitalism Survive?</u> Indianapolis: Liberty Press, 1979, pp. 64-69.	Bourdieu P. Elias, N. <u>What Is Sociology</u> NY: Columbia Univ. Press, 1970.
Sotsioloogiliste uuringute meetodika	Subjektiivne vs. objektiivne teadmine; Teaduslik meetod, selle läbiviimine (andmete kogumine, analüüs & andmete esitamine).	Hess et al. lk. 20-32; Lijphart, A. "Comparative Politics and the Comparative Method", <u>American Political Science Review</u> , 65, Sept. 1971, pp. 682-693.	Ragin, C.C., <u>The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies</u> , Berkeley, CA: Univ. of California Press, 1987. -----, <u>Fuzzy-Set Social Science</u> , Chicago, IL: Univ. of Chicago Press, 2000. King, G., Keohane R., and Verba S. <u>Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research</u> , Princeton, NJ: Princeton Univ. Press, 1994. Little, D. <u>Varieties of Social Explanation</u> Ch. 1&2 Boulder Westview Press, 1991.

MINA JA ÜHISKOND

Kultuur & sotsiaalne tegevus	Mida & kui palju saab kultuur seletada?; Kultuuri- vs. ratsionaalse valiku teooria.	Hess et al. lk. 35-47; Ellis J.R. and Thompson M. „Introduction" in <u>Culture Matters: Essays in Honor of Aaron Wildavsky</u> . Boulder and Oxford: Westview Press, pp. 1-18.	Hess et al. lk. 35-47; Ellis J.R. and Thompson M. eds. <u>Culture Matters: Essays in Honor of Aaron Wildavsky</u> . Boulder and Oxford: Westview Press.
Sotsiaalne struktuur, grupid & interaktsioon ühiskonnas	Sotsiaalse struktuuri komponendid Sotsiaalse interaktsiooni kontekst Grupistruktuur ja protsessid Formaalsed & mitteformaalsed organisatsioonid	Hess et al. lk. 48-68; Portes. A. "The informal Economy and Its Paradoxes" in Smelser N.J.-Swedberg R. eds. <u>The Handbook of Economic Sociology</u> Princeton: Princeton Univ. Press 1994, pp. 426-449.	Gambetta D. Mafia: the Price of Distrust, in Gambetta D. ed. <u>Trust - Making and Breaking Cooperative Relations</u> , Oxford: Basil Blackwell, pp. 158-176.
Sotsialiseerimine	Sotsialiseerimine & sellega võistlevad selgitused isiksuse arengust	Hess et al. lk. 69-85;	
Konformsus & hälbimine	Sotsiaalne kontroll & konformse käitumise kujunemine Hälbimise määratuled & sotsiaalne funktsioon	Hess et al. lk. 86-101;	Myers, D.G. "Social Influence" & Social Relations in <u>Psychology</u> 2/3 ed. NY: Worth Pulbl. pp. 546-609

SOTSIAALSED ERINEVUSED JA SOTSIAALNE EBAVÕRDLUS

Elanikkonna kihistumine	Sooline, vanuseline, rassiline, religioone ning rahvuslik kihistumine	Hess et al. lk. 123-145;	
Sotsiaalne kihistumine	Sotsiaalse kihitumise teoreetilised seisukohad; Sissejuhatus klassidesse, mobiilsusse & staatuse omandamisse	Hess et al. lk. 110-122;	Weber, M. "Class, Status, Party" in Bendix, R. and Lipset, S.M. <u>Class, Status, and Power</u> , NY: The Free Press, pp. 21-28.
Kapital	Kapitali erinevad vormid (sotsiaalne, majandus-, kultuur-, poliitiline-, akadeemiline & inimkapital), & nende vahetatavus üksteise vastu.	<p>Bourdieu, P. "The Forms of Capital" in Halsey et al. <u>Education: Culture, Economy, Society</u> Oxford: Oxford Univ. Press, 1997, pp. 46-58.</p> <p>Fukuyama, Francis. "Social Capital, Civil Society and Development" <u>Third World Quarterly</u>, Vol. 22, No. 1, 2001, pp. 7-20.</p> <p>Eyal, G., Szelenyi, I., Townsley E. "The Theory of Post-Communist Managerialism", <u>New Left Review</u>, nr. 222, March/April 1997, pp. 60-92.</p>	<p>Fukuyama, F. "Social Capital and The Global Economy" <u>Foreign Affairs</u>, Vol 74, Sept./Oct. 1995 pp. 89-103.</p> <p>----- "Social Capital" in Harrison, Lawrence E. and Huntington, Samuel P. ed. <u>Culture Matters: How Values Shape Human Progress</u>. NY: Basic Books, 2000, pp. 98-111.</p> <p>----- and Marwah, Sanjay. "Dimensions of Development" <u>Journal of Democracy</u>, Oct. 2000, pp. 80-94.</p> <p>Coleman, J.S. <u>Foundations of Social Theory</u> Cambridge MA: The Belknap Press of Harvard Univ. Press, 1990.</p> <p>----- "Social Capital in the Creation of Human Capital" in Halsey A. H.; Lauder, Hugh; Brown, Phillip and Well, Amy Stuart ed. <u>Education: Culture, Economy and Society</u>, Oxford: Oxford Univ. Press, 1997, pp. 80-95.</p> <p>Putnam, R.D. <u>Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy</u>, Princeton: Princeton Univ. Press, 1993.</p>

ÜHISKONNA INSTITUTIONAALNE STRUKTUUR

Perekonna- sotsioloogia	Soo rollid; Perekonna ajaloolised alused; Kaasaegne perekond; Alternatiivsed elustiilid	Hess et al. lk. 149-163;	
Majandus- sotsioloogia	Majandus-sotsioloogia defineering, klassikud, & erinevus <i>mainstram</i> ökonoomikast	Hess et al. lk. 164-173; Smelser N.J. Swedberg R. "The Sociological Perspective on the Economy" in <u>The Handbook of Economic Sociology</u> , Princeton: Princeton Univ. Press, 1994, pp. 3-26.	Weber, M. General Economic History Ch. 22-30, NY: Collier Books North, D.C. <u>Institutions, Institutional Change and Economic Performance</u> , Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1990.
Poliit-sotsioloogia	Poliit-ideoloogiad; Klassi ja sotsiaalse staatuse mõju valijate poliitilistele eelistustele	Eagleton, T. <u>Ideology</u> London & NY: Verso, 1991, pp. 1-31. Lipset, S.M. <u>The Political Man: The Social Bases of Politics</u> , Expanded ed. Baltimore: John Hopkins Univ. Press, pp. 230-279.	Vincent A. "The Nature of Ideology" in <u>Modern Political Ideologies</u> , Oxford: Blackwell, 1992, pp. 1- 21. Dunleay P. ja O'Leary B. "Kokkuvõte väitlusest riigi küsimumstes" <u>Riigi teooriad: Liberaalse demokraatia poliitika</u> , lk. 245-269.
Haridus- sotsioloogia	Hariduse (võistlevad) funktsioonid; Kas kõigil on võrdsed võimalused haridust omandada? Millest tuleneb, et sotsiaal-majanduslikult eelistatud klasside järeltulijad on nii koolis, kui edaspidises elus edukamad? Kas <i>hardus kõigile</i> suudaks muuta/kaotada ebavõrdsuse?	Reid, I. <u>The sociology of school and education</u> London: Fontana press, 1986. Harker, R. "Bourdieu - Education and Reproduction" in Harker et al. eds. <u>An Introduction to the Workd of Pierre Bourdieu: The Practice of Theory</u> London: Macmillan, 1990, pp. 86-108.	Coleman, James et al. <u>Equality of Educational Opportunity</u> , Washington DC: Government Printing Office, 1966. Levin, H.M. & Kelly C. "Can Education Do It Alone?" in Halsey et al. <u>Education: Culture, Economy, Society</u> Oxford: Oxford Univ. Press, 1997, pp. 240-251.
Tervishoiu- sotsioloogia	Kas haigused jaotuvad juhuslikult? Mis soodustab/ piirab haiguste levikud ühiskonna klasside vahel? Tervishoiu süsteemid/mudelid nende "+" ja "-" erinevatele ühiskonna gruppidele; Pistis meditsiinis	Hess et al. lk. 149-163; Swedish Institute of Economics; Kornai, J. "Hidden in Envelope" Collegium Budapest Working Paper	OECD,

MODERNISM JA SOTSIAALSED MUUTUSED

Moderniseerumine	Mis on moderniseerumine?; Moderniseerumise erinevad tähendused; Muutuse tüübid & teooriad	Hess et al. lk. 220-235; Tilly. C. in <u>Social Revolutions</u> Wallerstein <u>Essential Wallerstein</u> Skocpol	Berman, M. "Preface to the Penguin Edition" in <u>All That Is Solid Melts Into Air: The Experience of Modernity</u> , 1988 [1982]; <u>All That Is Solid Melts Into Air: Marx, Modernism and Modernization</u> , pp. 87-129 Baudelaire, C. "The Painter of Modern Life" in <u>The Painter of Modern Life and other Essays</u> , London: Phaidon, 1964 [1963], pp. 1-40. Habermas, J. "Modernity's Consciousness of Time and Its Need for Self-Reassurance" in <u>The Philosophical Discourse of Modernity. Twelve Lectures</u> , Cambridge: MIT Press, 1991 [1985], pp. 1-22. Bell, D. <u>The Coming of Postindustrial Society</u> , London: Heinemann, 1974. Perry, M. et al. <u>Western Civilization: Ideas, Politics & Society</u> , 3rd ed. Boston: Houghton Mifflin, 1989. Information Society
Inimökoloogia & Linnastumine	Demograafia põhimõisted & andmeallikad; Rahvastiku koosseis, juurdekasv ja häbumine	Hess et al. lk. 236-247;	Hess et al. lk. 248-255; Harvey, D. <u>Consciousness and the Urban Experience: Studies in the History and Theory of Capitalist Urbanization</u> , Baltimore: Johns Hopkins Univ. Press, 1985.
Popkultuur	Massiteabevahendid, popmuusika ja sport	Hess et al. lk. 256-264;	Theodore B. Jhannis, Jr., and C. Neil Bull. Eds. <u>Sociology of Leisure: Statement of Responsibility</u> Beverly Hills: Sage Publ., 1971